

فرهنگ لغات شهرستان ابرکوه

تألیف:

رضا ربانی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

زبان: ربانی، رضا، ۱۳۳۳ -
فرهنگ لغات شهرستان ابرکوه/رضا ربانی.
شیراز: انتشارات شاهچراغ (ع)، ۱۳۹۶.
۲۸۵ ص.: مصور، جدول.
978-600-8950-15-8:

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور
مشخصات نشر
مشخصات ظاهری
شابک

فیبا
ابركوهی-- واژه نامه ها
Abarkuhi dialect-- Dictionaries:
۲۳۷۶PIR ۱۳۹۶ ۱۷۶۳ الف/
۳/۹۴۴:
۵۰۶۵۸۰۵:

وضعیت فهرست نویسی
موضوع
موضوع
رده بندی کنگره
رده بندی دیویی
شماره کتابشناسی ملی

انتشارات شاهچراغ (ع)

تذکره ۲۳۳۰۶۰۳ و ۳۳۳۱۹۱۶

فرهنگ لغات شهرستان ابرکوه

رضا ربانی

شابک ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۵۰-۱۵-۸

نوبت و سال چاپ: اول ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه/ قطع وزیری

لیتوگرافی / چاپ و صحافی: شریعت

حروف چینی و صفحه آرایی: آرایان پارس

ویراستار: خانم فاطمه اکرمی ابرقویی

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

Printed in the Islamic Republic of Iran – Shiraz

حق چاپ محفوظ است

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵	مقدمه
۹	آشنایی مختصر با شهرستان ابرکوه
۱۳	ء ا «آ»
۱۹	«الف»
۳۵	«ب»
۵۵	«پ»
۷۳	«ت»
۸۹	«ث»
۹۰	«ج»
۹۷	«چ»
۱۱۰	«ح»
۱۱۵	«خ»
۱۲۴	«د»
۱۴۱	«ذ»
۱۴۲	«ر»
۱۵۱	«ز»
۱۵۵	«س»
۱۶۸	«ش»
۱۷۶	«ص»

۱۷۸.....	«ض»
۱۷۹.....	«ط»
۱۸۲.....	«ع»
۱۸۶.....	«غ»
۱۸۸.....	«ف»
۱۹۱.....	«ق»
۱۹۹.....	«ک»
۲۱۷.....	«گ»
۲۲۸.....	«ل»
۲۳۵.....	«م»
۲۵۱.....	«ن»
۲۶۱.....	«و»
۲۶۶.....	«ه»
۲۷۵.....	«ی»
۲۷۹.....	منابع و مأخذ

www.ketab.ir

«یکی بود وقتی هیچ که نبود»
به نام خداوند بزرگ و توانا

به منظور حفظ فرهنگ غنی جامع‌های ایران به خصوص شهرستان‌های باستانی بر آن شدیم تا فرهنگ لغات شهرستان ابرکوه را جمع‌آوری و ثبت نماییم و از آن جایی که لهجه‌های محلی نوشته نمی‌شوند و دارای ادبیات نیستند و به دلیل نیاز جامعه به یک زبان و لهجه رسمی و ارتباطات گسترده و همه‌جانبه بین شهرها و مناطق مختلف کشور زبان رسمی توسعه می‌یابد و به سوی یکسان‌سازی پیش می‌رود، بیم آن می‌رود که لهجه‌های محلی و همراه با آن‌ها لغات فراوانی که در گنجینه‌ی این لهجه‌ها نهفته است به دست فراموشی سپرده شود و هم‌اکنون هم شاهد آن بوده و هستیم، می‌بینیم که روز به روز لهجه‌ها و لغات محلی از رونق می‌افتند. این حوزه ظاهراً مسأله مهمی نیست چون لهجه رسمی جای آن را نمی‌گیرد. آیا لهجه و زبان رسمی کنونی پیش از آن که لهجه‌های دیگر را تحت الشعاع قرار دهد و به عقب براند می‌تواند جای لهجه‌ها و لغات محلی را پر کند؟ مسلماً این طور نیست و برای آن که زبان و لهجه‌ی رسمی بتواند بارورتر گردد نیازمند به لهجه و لغات محلی سراسر کشور است. به عنوان مثال اصطلاحاتی در زمینه‌های کشاورزی، دامپروری، صنعت، صنایع دستی، مشاغل و حرفه‌ها در لهجه‌های محلی و روستایی وجود دارد که در زبان رسمی نیاز به لغات جدید بیش‌تر می‌شود که می‌توانیم با کمک لهجه‌ها و لغات بومی قدیمی خود معادل آن‌ها را بیابیم و به کار ببریم و فارسی را غنی‌تر سازیم.

قابل ذکر است که هر چه لهجه در سطح کشور بیش تر و پربارتر باشد نشان از گستردگی و عظمت زبان فارسی خواهد بود که باید پاس بداریم.

بیاییم همگی دست به دست هم دهیم، عزم خود را جزم کنیم و لهجه‌ی محلی مادری خود را پاسداری کنیم و به آن هم افتخار نماییم زیرا هر لهجه و زبان محلی نشانه‌ی هویت، فرهنگ، تعهد، قدمت، تمدن و تاریخ مردمان و صاحبان آن است. به عنوان مثال آیا کلمه‌ای زیباتر و پراحساس‌تر از کلمه‌ی «رود» به معنی فرزند دل‌بند و عزیز وجود دارد، پس چرا از به کار بردن آن دوری کنیم و به کار نندیم و یا کلمه‌ی «ترشح» هیچ‌گاه می‌تواند معنی «پشنگه» را بدهد، پس چرا پشنگه و یا هرد و را به کار نمی‌بریم و موارد دیگر.

پس تصمیم گرفتیم به پاس خداوند متعال نسبت به جمع‌آوری لغات محلی شهرستان ابرکوه که بیش تر آن‌ها اصیل، تاریخی و برگرفته از زبان فارسی دری می‌باشد، اقدام نماییم که فوایدی هم خواهد داشت از جمله:

۱. جلوگیری از نابودی و فراموش شدن لغات اصیل و پر معنای اهالی شهرستان.
۲. انتقال لغات و اصلاحات به نسل‌های بعدی و در نتیجه جاودانه ساختن آن به همراه ادبیات و زبان فارسی اصیل.
۳. استفاده از آن برای یافتن معادل لغات بیگانه در زمینه‌های دامداری، کشاورزی، گیاه‌شناسی و دیگر رشته‌ها.
۴. راهنمایی محققین و پژوهش‌گرانی که در زمینه‌ی جغرافیا، زبان، زبان‌شناسی و ریشه‌شناسی کار می‌کنند.
۵. کشف واژه‌های تازه و انتقال آن‌ها به فرهنگ‌ها و شناساندن این شهرستان کهن و باستانی که قدمتش به هزاران سال پیش می‌رسد. مثلاً «غنج زدن» به معنی گاز زدن به چیزی خوراکی مانند سیب است و همین کلمه به صورت «غنج زدن دل» به معنی تمایل بیش از حد است مثلاً پدر، مادر و یا فرزند از دیدن یکدیگر چه حالتی پیدا می‌کنند.
۶. فرهنگ شهر ما تلفیقی از استان‌های فارس، اصفهان و یزد می‌باشد و خیلی خوب

توانسته در میان سه استان بزرگ و با تمدن قید شده با فرهنگ غنی خود سر بلند باشد و به خود ببالد و ما متعهد به حفظ آن خواهیم بود و از این طریق می توانیم فرهنگ غنی خود را به هم وطنان عرضه نماییم.

چند نکته دستوری در ارتباط با فرهنگ لغات شهرستان ابرکوه:

۱. در دستور زبان فارسی حرف «ک» معانی مختلف از قبیل شباهت، همراهی، کوچک بودن و... دارد و در هیچ جا همراه فعل امر و یا جمله پرسشی به معنی «احترام» و جمع نیامده است. در حالی که اهالی ابرکوه حرف «ک» را همراه فعل امر و جملات پرسشی می آورند که جنبه ی احترام دارد. مثلاً، بگِیرِک، بخورِک، بِپَرِک، بنویسِک و یا می خورِک؟ می پَرِک؟ می بَرِک؟ که همگی معنی امر و پرسشی «بگیرید»، «بخورید»، «پیرید» و «نویسید»، «می خورید؟»، «می برید؟»، «می پیرید؟» می دهد.

۲. کلمات و اسامی که به «ان» ختم می شود در تلفظ اهالی به «ون» تغییر می یابد مثلاً اصفهان، کرمان، شایان، پریشان، ... صورت اصفهون، کرمون، شایون، پریشون و... بیان می گردد.

۳. در بعضی از کلمات که به «اب» ختم می شود، در تلفظ اهالی به «و» تبدیل می شود. مثلاً «آسیاب، خواب، تاب، آب» که به «آسیو، خو، تو، آب» تلفظ می شود.

۴. کلمات دو حرفی که حرف دوم آن «ب» باشد به «و» تبدیل می شود و حرف اول هم که مفتوح بوده به ضمه تبدیل می شود مثلاً «شب، تب، لب و...» که «شُب، تُو و لُو» بیان می شود.

۵. کلمات «است و هست» در بیش تر جاها به «ه» تبدیل می شود. مثلاً «خوب است، ابری است» به «خوبه و ابریه» تبدیل می شود.

بیان چند نکته لازم است:

۱. سعی شده کلمات و لغاتی که بیش تر در شهرستان ابرکوه مورد استفاده قرار می گیرد در این کتاب آورده شود.

۲. لغات و واژه‌ها براساس ترتیب حروف الفبا آورده شده تا خوانندگان زودتر به کلمه‌ی مورد نظر برسند.
 ۳. معنی لغات براساس نظر نویسنده است، معانی و تعابیر دیگری هم می‌توان تصور نمود.
 ۴. می‌توان از کلمات موجود کلمات و واژه دیگر و هم خانواده که در بین اهالی رواج دارد، استخراج نمود.
 ۵. بسیاری از لغات دیگر وجود دارد که امکان درج آن‌ها در این کتاب نمی‌باشد.
 ۶. قطعاً کلمات دیگری هم وجود دارد که از قلم افتاده و خوانندگان بزرگوار می‌توانند جهت اصلاح درج در چاپ‌های بعدی ان شاء الله به دست مؤلف برسانند.
 ۷. امکان دارد که تعدادی از کلمات درج شده در بین اهالی شهرهای دیگر رواج داشته باشد ولی به خاطر بیاف فرهنگ شهرستان آورده شده است.
 ۸. این مجموعه طی ۵ سال جمع‌آوری و سپس دسته‌بندی و به چاپ رسیده است.
 ۹. در ابتدای این کتاب مختصری از معانی شهرستان ابرکوه آورده شده تا خوانندگان استفاده ببرند و همچنین ابتدای هر حرف هم یکی از آثار مذهبی و یا تاریخی منطقه جهت استحضار به چاپ رسیده است.
- لازم است از همراهی و هم‌کاری سرکار خانم اکرمی همسر خود بحال تشکر را داشته باشم.

والسلام

رضا ربّانی